

_____ ‘Werkweken van tachtig uur, dat was misschien wel een beetje veel.’ ‘Ik had eerder een coach willen hebben.’ Zo blikken twee oud-wethouders terug op de veeleisendheid van het ambt. Mentale bijstand? ‘Vraag erom, ook bij je burgemeester, want die moet daar vooral aandacht voor hebben.’

Gestopte wethouders over de mentale druk:

‘Een coach, die had ik graag eerder gehad’

loopbaan stap. Ze kent het klappen van de zweep niet alleen uit de verhalen van de oud-bestuurders. Zelf had ze rond 2005 een onfortuinlijke periode als burgemeester van Wieringen. Problemen in de organisatie en het gebrek aan ambtelijke capaciteit leidden binnen een jaar na haar benoeming tot een burn-out. 'Ik was zeven jaar raadslid geweest, een paar jaar ook commissievoorzitter, het was echt mijn speeltuin. Maar de omgang met de gemeentesecretaris, het college en de ambtelijke organisatie was nieuw voor me, en vroeg om iets heel anders. Je moet schaken op andere borden, en als niet alles je goed ligt, kan het mis gaan. Bovendien had Wieringen een verziekte bestuurscultuur. Als je daar een onervaren burgemeester neerzet, kan het al in de eerste maand een hellend vlak worden.'

SCHEIDSRECHTER

Onervarenheid brak ook Eric Braamhaar op. De oud-scheidsrechter, die ruim 500 wedstrijden floot in het betaald voetbal, ook wedstrijden in de UEFA en de FIFA, begon in 2018 zonder enige politieke ervaring en 'met een gezonde dosis passie' aan het wethouderschap in Wierden. 'Ik kon wat voor de gemeenschap betekenen en greep het met beide handen aan.' Braamhaar zou eerst raadslid worden. 'Maar na tien jaar in de oppositie mocht onze partij meebesturen met twee wethouders. En ineens was ik wethouder.' Wierden is een kleine gemeente en Braamhaar begon meteen met twaalf portefeuilles in het sociaal domein. 'Enkele dossiers waren een molensteen om mijn nek, al had ik een fantastisch team om me heen. En als scheidsrechter kon ik zonder problemen beslissingen nemen die spelers niet leuk vonden, daarna zag ik ze toch maanden niet. Maar in het sociaal domein zag ik de mensen elke dag. En ik kon niet iedereen bieden waar ze misschien recht op hadden of wat ze nodig hadden. In de weekenden stond ik op het veld en daar wisten mensen me nog steeds te vinden. Ik ben niet iemand die dan zegt 'maandag om negen uur bent u de eerste', ik wilde het altijd gaan oplossen. Dat kan je in benarde posities brengen.' Niemand had Braamhaar gewaarschuwd. Of voorbereid. Hij had wel een assessment gedaan, maar daar kwam juist uit dat hij

Uit het nieuwste Wethouderonderzoek van De Collegetafel in opdracht van *Binnenlands Bestuur* blijkt dat in de periode 2018-2022 meer dan de helft van de wethouders de periode niet volmaakte. Dat is meer dan ooit en het hoge cijfer komt vooral door het afhaken om gezondheidsredenen of persoonlijke redenen. 'Ik heb trieste situaties gezien,' zegt Titia Lont. 'Wethouders die acht jaar van hun leven hadden gegeven en moesten constateren dat het roofofbouw had gepleegd op hun gezondheid. Of ze beseften dat ze de belangrijkste jaren van hun kinderen hadden gemist. Of hun huwelijk strandde, omdat ze jarenlang op zondag het vlees kwamen snijden.'

Het wethouderschap kan zijn tol eisen. Zeker als je de werk-privé balans niet goed in de gaten weet te houden, weet Lont. 'Terwijl je bijvoorbeeld ook kunt besluiten dat je na elke raadsvergadering een halve dag vrij neemt, en dan gaat wandelen met je partner.'

Lont is een ervaren coach en begeleidt wethouders en gedeputeerden die zijn gestopt bij het zetten van een nieuwe

als wethouder het sociaal domein moest gaan doen. 'Dat zou het beste bij me passen. Over de valkuilen had je het niet. En in je overmoed denk je: dat ga ik doen!' Na twee jaar ging het mis. 'Lange tijd was ik een spons, ik nam alles in me op en de boog stond zeven dagen per week gespannen. Ik ging steeds later naar bed om dingen te kunnen laten bezinken en de volgende ochtend om acht uur stond ik weer in het gemeentehuis. Ik bedacht niet dat ik mijn secretaresse kon laten weten dat ik een vrije avond wilde. En het kwam niet in mij op om het bijltje erbij neer te gooien of om me kwetsbaar op te stellen. In het profvoetbal stond dat niet in mijn woordenboek.'

In 2020 fietste hij de Rijsserberg op – 'een bultje van niks' – en Braamhaar moest afstappen. 'Het was alsof ik een olifant achterop had.' Even goed slapen en maandag weer vrolijk aan het werk, dacht hij. 'Ik wilde het niet erkennen.' Drie dagen later stortte hij in, na een vergadering. De arts beoordeelde zijn fysieke conditie nog steeds als goed. 'Ik moest me alleen gaan afvragen of dit wel mijn werk was.'

KAARSJE OP

Wethouders vinden het over het algemeen helemaal geweldig als ze het worden, beaamt Titia Lont. 'Je krijgt zestien bossen bloemen en iedereen feliciteert je. Maar dan begint het. En ga er niet vanuit dat je voorganger je wel inwerkt, die is mogelijk not amused over het vertrek. En al die dossiers op je bureau, ben je daarop voorbereid?' Dat geldt ook voor burgemeesters. 'Als je op je installatie-receptie net lekker een bitterbal neemt en er stort een vliegtuig in de Waddenzee, moet je wel meteen kunnen handelen.'

Onervarenheid speelde geen rol bij Wim Hermans. Hij was in 2021 zelfs gepokt en gemazeld te noemen, na acht jaar raadslidmaatschap en vijftien jaar wethouderschap. In Peel en Maas was hij bezig aan zijn allerlaatste jaar als wethouder en vlak voor de eindstreep kreeg hij een acute darmperforatie. Na de operatie kon hij binnen twee weken weer aan de slag, omdat corona iedereen dwong tot thuiswerken. 'Voor mijn herstel was het gunstig dat ik me niet hoefde te verplaatsen.'

Maar juist het thuiswerken brak hem mentaal op. 'Ik miste het menselijk contact. En belangrijke tussenmomenten vielen weg, zoals het reizen naar afspraken, mensen ophalen bij de receptie, de vanzelfsprekende pauzes. Nu stond na elke digitale bijeenkomst de volgende, op eigen voorstel, alweer klaar. Ik stond constant aan. Op een gegeven moment kreeg ik mijn hoofd niet meer leeg en vatte ik de slaap niet ►

'Ik ging steeds later naar bed om dingen te kunnen laten bezinken'

'Fouten toegeven helpt ook. Daar slaap je veel beter op.'

meer.' Hermans moest een time out nemen. 'Het gekke is dat ik al die jaren nooit last had gehad van stress, terwijl ik regelmatig onder grote druk had gestaan. Ik haalde ook altijd veel steun uit de cursussen van de Wethoudersvereniging. En met collega's hield ik regelmatig informele bijeenkomsten, juist om over elkaars welbevinden te praten. Ironisch genoeg was ik dan vaak degene die zei dat iemand het rustig aan moest doen. En nu was bij mij het kaarsje bijna op.'

MINDER PLEZIER

Jaarlijks worden veel genomineerden voor de verkiezing van Beste Bestuurder van Binnenlands Bestuur volop geroemd vanwege hun getoonde betrokkenheid. Maar dat kan je dus ook opbreken, merkte Braamhaar. Hermans vond zijn enorme betrokkenheid juist zijn sterke kant. 'Als je er zakelijker instaat, lijdt je er minder van, maar heb je er ook minder plezier van. En als je je goed in kunt leven, goed kunt communiceren en altijd beschikbaar bent, levert je dat veel politiek draagvlak op.' Maar of het gezond was? 'Het is een heel mooie baan. Al moet het ongemerkt veel energie hebben gekost. Ik nam mijn i-pad altijd mee, ook tijdens weekendjes weg. Ik wilde altijd snel reageren, niets laten stagneren. Dat gaf voldoening en waardering. Ik kon het werk altijd moeilijk laten liggen en werkweken van 70 tot 80 uur waren voor mij heel gewoon. Ik besef nu pas dat dat wel wat veel is.' Na de time out ging Hermans weer aan het werk, er zou nog wel een tweede operatie volgen. 'Die operatie heb ik een keer verschoven vanwege een belangrijke raadsvergadering die ik niet wilde missen. Natuurlijk verklaarden raadsleden mij voor gek.' Hermans voorzag een periode van onderbrekingen en besloot vervroegd te stoppen. Zijn advies? 'Zorg dat je iemand in de buurt hebt die de rem erop kan zetten, om je tegen jezelf te beschermen.' Marcelle Hendrickx, wethouder in Tilburg, heeft dat georganiseerd. 'Ik heb een groep mensen om me heen die me gevraagd en ongevraagd becommentariëren.' Ook in de collegevergaderingen in Tilburg is speciale aandacht voor het welbevinden. Daarvoor is de burgemeester het meest aan zet, vindt ze en dat zegt ze ook als voorzitter van de Wethoudersvereniging. 'Bij de wisseling van de colleges vorig jaar hebben

we alle burgemeesters aangeschreven en gevraagd om aandacht te besteden aan teambuilding en aan het mentaal welbevinden van de wethouders. Kijk bijvoorbeeld altijd samen terug op een zware vergadering.' Lont steunt het pleidooi. 'De burgemeester moet zorgen voor veiligheid. Is die veiligheid er niet, dan kun je aardig eenzaam zijn.'

TE STOER

De Wethoudersvereniging biedt coaches en ook intervisiegroepen waarin welzijn een belangrijk thema is. Hendrickx ziet weleens collega's die iets te stoer doen. 'Maar het is juist stoer om hulp te vragen. Zeker als je bijvoorbeeld in een scheiding zit en je moet die 60-urige werkweken door. En je moet in dit vak een duizendpoot zijn, het is niet zo raar dat je niet alles vanzelfsprekend kunt.' 'In mijn laatste half jaar had ik een coach,' vertelt Braamhaar. 'Die werd mij aangeboden door de burgemeester. Dat was een oud-wethouder en doordat er veel herken-

ning was kon ik er goed mee praten. Ik deed ook mee aan groepsgesprekken met wethouders die dezelfde problemen ondervonden. Dat had ik graag eerder gehad.' Braamhaar sluit een terugkeer niet uit. 'Ik zou het vak zo weer oppakken, maar dan liever in een andere gemeente dan mijn woonplaats, zodat ik meer afstand kan houden. En ik heb mezelf beter leren kennen, ik zou nu een andere portefeuille kiezen.'

Hij kijkt met enige jaloezie naar landelijke partijen, die opleidingen bieden en mogelijkheden voor een geleidelijk pad. 'Lokale partijen bieden inderdaad weinig scholing,' zegt Lont. 'En ze schuiven vaak pas op het allerlaatst een kandidaat-wethouder naar voren. Partijen doen er goed aan om te investeren in een goede selectie, ook op persoonlijkheidskenmerken en competenties.' Ze heeft het daarbij over mentale hardheid. 'Je hebt bestuurders als Jos van Rey, die door roeien en ruiten gaan. Het andere uiterste is te dienstbaar zijn en iedereen tevreden willen stellen.' Maar mentaal hard of dienstbaar, alle wethouders moeten leren omgaan met hun kwetsbare positie en de toenemende verharding, zegt Lont. 'Het kan vandaag Hosanna zijn, en morgen kruisigt hem!' Het is ongelooflijk leuk werk, maar zeker zwaar, zegt Hendrickx. 'Je bent gedwongen om goed voor jezelf te zorgen. Breng structuur aan in je agenda, leg je time off momenten vast voor het hele jaar en zorg voor plekken waar je uit kunt huilen en op tafel kunt slaan. Dat helpt. Fouten toegeven helpt ook. Daar slaap je veel beter op.' ●

DEELTIJD WERKT NIET

De Wethoudersvereniging werkt aan twee wetsvoorstellen, zegt voorzitter Marcelle Hendrickx. 'We willen dat het wethouderschap een ondeelbaar ambt wordt. Je bent het zeven dagen per week, en zo word je er ook op aangesproken. Net als raadsleden, Kamerleden, burgemeesters en ministers. We hebben onderzoek gedaan naar parttime wethoudersschappen. Daaruit bleek dat 35 procent in deeltijd werkt en 70 procent daarvan gaf aan dat dat een resultaat was van de coalitieonderhandelingen en dat het niet hun voorkeur had. En we willen af van het wettelijk maximum van het aantal wethouders. Dat is nu 20 procent van het aantal raadsleden, 25 procent als sprake is van parttime wethouders. Maar de hoeveelheid werk is enorm toegenomen, de verantwoordelijkheid ook. De opgave moet leidend zijn en de gemeenteraad moet het aantal wethouders mogen bepalen. We hopen dit jaar duidelijk te krijgen of dit een politiek haalbare kaart is.'